

SIVILOMBUDET

Kontrollkommisjonen ved RSA Østmarka

Vår referanse
2022/2992

Deres referanse

Vår saksbehandler
Aurora Geelmuyden

Dato
19.09.2023

Tilbakemelding på kontrollkommisjonens oppfølging etter besøksrapport

Innledning

Vi viser til kontrollkommisjonens brev datert 14.05.2023. I brevet viser kontrollkommisjonen til at Sivilombudets rapport fra RSA Østmarka ikke synes å reflektere de merknader kontrollkommisjonen sendte i forbindelse med sin gjennomgang av utkast til besøksrapporten. Kontrollkommisjonen fikk, som sykehuset, mulighet til å gjennomgå utkast til besøksrapport før denne ble ferdigstilt. Formålet med dette var å oppklare eventuelle faktafeil og misforståelser før besøksrapporten ble ferdigstilt og publisert. På områder hvor kontrollkommisjonens merknader ikke har medført endringer, er det derfor fordi merknadene ikke omhandlet faktafeil eller misforståelser om kontrollkommisjonens praksis, men uenighet om vurderinger av funnene og av regelverket på området. Dette er vurderinger Sivilombudet selv står ansvarlig for.

Mekaniske tvangsmidler

Tilbakemeldingen fra kontrollkommisjonen under dette punktet er tilnærmet de samme som kommisjonen svarte i sitt brev av 07.02.2023. Ettersom det ikke er gitt noen anbefaling til kontrollkommisjonen om dette temaet forstår vi det slik at kommisjonens kommentarer knytter seg til anbefalingene som er gitt til sykehuset på rapportens side 18.

Vi gjør i denne sammenheng kontrollkommisjonen oppmerksom på at sykehuset i sin tilbakemelding om hvordan besøksrapportens anbefalinger er fulgt opp, har redegjort for omfattende tiltak. Planen inneholder blant annet flere tiltak for å følge opp vår anbefaling om å sikre at mekaniske tvangsmidler, både belteseng og transportbelter, kun benyttes i akutte faresituasjoner og at bruk av belter avsluttes straks faren for skade ikke lenger er til stede. Sykehusets tiltak omfatter interundervisning, e-læringskurs med resultatmåling, ukentlig gjennomgang av nye vedtak, vedtaks kvalitet som fast tema på møter i kompetanseområdet tvang og som fast tema i undervisningen for leger i spesialisering (LIS-leger).

Skjerming/besøk

Tilbakemeldingen fra kontrollkommisjonen er også under dette punktet nesten den samme som det vi mottok i brev av 07.02.2023. Også her forstår Sivilombudet det slik at kommisjonens kommentarer knytter seg til anbefalingene som er gitt til sykehuset.

Kontrollkommisjonen skriver at «forhold rundt besøk på skjerming» ble tatt opp med sykehuset i august 2021 og at kommisjonen ikke senere har registrert noen problemer rundt dette spørsmålet. Utover at sykehuset da skal ha bekreftet at prosedyrene for besøk til pasienter skulle gjennomgås, opplyser ikke kontrollkommisjonen om den i ettertid har undersøkt om dette har medført endringer i sykehusets praksis. Vi viser i denne sammenheng til besøksrapportens side 22. Her omtaler vi reglene for kontakt med omverden som gjaldt på tidspunktet for vårt besøk, i september 2022. Det kommer også fram at dokumentgjennomgangen vår avdekket at disse reglene ble håndhevet overfor pasientene.

Vi forstår kontrollkommisjonen slik at den ikke har fulgt opp om reglene for kontakt med omverden for de skjermede pasientene ble endret i tråd med gjeldende rett, eller har foretatt selvstendige undersøkelser av praksisen ved avdelingen. Vi viser i denne sammenheng til følgende anbefaling til kontrollkommisjonen: «Kontrollkommisjonen bør sikre forsvarlig juridisk kontroll av sykehusets husordensregler.»

Når det gjelder kontrollkommisjonens kommentarer til sykehusets praktisering av skjerming, viser vi også her til sykehusets tilbakemelding om deres oppfølging av besøksrapporten. Sykehuset har gitt tilbakemelding om at de høsten 2023 på klinikknivå vil ha ekstra fokus på kvalitet på vedtak om skjerming og individuell plan for skjerming. Det vil også bli tatt månedlige stikkprøver av skjermingsvedtak gjennom høsten 2023 som skal gjennomgås av juridisk rådgiver.

Retten til kommunikasjon

Også når det gjelder pasientenes rett til kommunikasjon begrenser kommisjonens tilbakemelding seg til å redegjøre for kommunikasjon og vurderinger som Sivilombudet var kjent med da besøksrapporten ble skrevet.

Kontrollkommisjonen skriver at det ikke er forbud mot bruk av privat mobiltelefon utenfor posten, for eksempel i aktivitetsbygget. Det er uklart om kontrollkommisjonen her bygger på en antitetisk tolkning av husordensreglene på besøkstidspunktet, eller om kommisjonen i sin kontakt med pasienter og ansatte har fått informasjon om at dette er/var praksis. Sivilombudet har ikke mottatt informasjon i forbindelse med besøket som tilsier at pasienter som et generelt utgangspunkt kunne bruke sine private mobiltelefoner mens de befinner seg i aktivitetsbygget.

I Sivilombudets tilbakemeldingen til sykehusets oppfølging av besøksrapporten på dette punktet skriver vi følgende:

«Pasientenes tilgang til privat mobiltelefon

De reviderte husordensreglene inneholder også et punkt som regulerer pasientenes tilgang til egen private mobiltelefon. I besøksrapporten har vi påpekt at et generelt forbud og innlåsing av pasientenes telefon, er i strid med loven som kun åpner for slike begrensninger på grunnlag av et vedtak overfor den enkelte pasient. Rapporten inneholder derfor en anbefaling om at «Sykehuset må avskaffe forbudet mot bruk av

privat mobiltelefon.» I de reviderte husordensreglene vi har fått oversendt står det at privat mobiltelefon oppbevares på vaktrom, men gjøres tilgjengelig for eieren.

Sykehuset har også oversendt et dokument med tittelen «Grunnlag for husordensregler som regulerer pasienters kommunikasjon med omverden».

Vi forstår den oversendte dokumentasjonen slik at utgangspunktet fortsatt er at pasienter ved innleggelse må gi fra seg sin private mobiltelefon og at denne som hovedregel skal ligge avslått på vaktrommet hvor kun ansatte har tilgang. Sykehuset synes dermed å opprettholde et utgangspunkt om at alle pasienter ved innleggelse fratas telefonen, men at de etter en individuell avtale kan få mulighet til å bruke den. Vi kan ikke se at noe av det som er gjengitt i grunnlagsdokumentet sykehuset har oversendt kan forklare at sykehuset har rettslig adgang til slike begrensninger uten en individuell begrunnelse overfor den enkelte pasient, og for et avgrenset tidsrom.

Vi gjør i denne sammenheng sykehuset oppmerksom på at situasjonen ved RSA Bergen er at alle pasienter i utgangspunktet har tilgang til bruk av privat mobiltelefon og datamaskin inne på eget rom, se besøksrapport fra RSA Bergen 5.-7. desember 2022 s. 23.»

Kontrollkomisjonens tilbakemelding gir ikke svar på hvordan den vil gjennomføre Sivilombudets anbefaling om å «sikre forsvarlig juridisk kontroll av sykehusets husordensregler» (kapittel 8 Klage og kontroll). Vi merker oss at kontrollkomisjonen synes å være uenige i ombudets forståelse av loven, men at kommisjonen ikke har bedt om Helsedirektoratets vurdering av spørsmålet.

Kontrollkomisjonens organisering

Kontrollkomisjonen gir i sitt svar heller ikke på dette punkt en orientering om hvordan den vil følge opp Sivilombudets anbefaling (kapittel 8 Klage og kontroll), men gjentar kun merknadene vi mottok i brev av 07.02.2023.

Kontrollkomisjonen ved RSA Østmarka har organisert seg på en måte som reiser flere utfordringer, omtalt slik i besøksrapporten: «(..) innebærer (..) en klar risiko for at informasjon om og fra pasientene går tapt fordi den ikke deles, eller ikke fanges opp på grunn av manglende kontinuitet i arbeidet. Ordningen gjør det også vanskeligere både for pasienter og ansatte å vite hvem de skal forholde seg til i spørsmål som oppstår flere ganger. Videre skaper ordningen risiko for at de to kontrollkomisjonene løser samme utfordringer på forskjellige måter og gir ulike vurderinger.»

Sivilombudet noterer at kontrollkomisjonen er uenig i at den ved reelt å dele seg i to kommisjoner, er organisert på en måte som ikke ivaretar pasientenes velferd og rettigheter, og ikke sikrer kontinuitet og god informasjonsdeling. Vi merker oss videre at kontrollkomisjonen ikke synes å ha gjort endringer i sin arbeidsmåte for å redusere de risikomomentene Sivilombudet påpekte i sin rapport.

Vi minner om at kommisjonens oppgave er å utgjøre en reell og uavhengig kontroll- og klageinstans som skal ivareta pasientenes rettsikkerhet. Opplæring av nye kommisjonsmedlemmer bør skje på en måte som i minst mulig grad går på bekostning av denne hovedoppgaven.

Samtale med pasienter

Kontrollkommisjonens tilbakemelding inneholder heller ikke på dette punkt mer informasjon enn det vi mottok i brev av 07.02.2023. Vi merker oss at kommisjonen oppsøker pasienter i fellesarealet og har fokus på å ha en samtale med alle nye pasienter. Dette er viktig. Det er også positivt at skjermingsenhetene oppsøkes under hvert besøk. Vi har forståelse for at det kan være flere grunner til at man ikke skal komme uanmeldt inn på rommet til pasientene. Under våre besøk til de regionale sikkerhetsavdelingene ved Dikemark, Østmarka og i Bergen har vi derfor gått i følge med ansatte, men vært opptatt av at det er vi selv som presenterer oss og spør om den enkelte pasient ønsker å snakke med oss. På denne måten har vi også selv hatt muligheten til å forklare kort hvorfor vi er der, hva vår jobb går ut på og svare på eventuelle spørsmål, og pasientene har fått en mulighet til å forholde seg til oss direkte før de bestemmer seg for om de ønsker å snakke med oss.

Vi viser til besøksrapporten der vi omtaler Kontrollkommisjonens selvstendige ansvar for å tilby de innlagte konfidensielle samtaler med kommisjonen. Dette innebærer blant annet at kommisjonen har et selvstendig ansvar for å be om en redegjørelse for sykehusets sikkerhetsvurderinger og vurdere gjennomføringsformer som kan ivareta både hensynet til konfidensialitet og behovet for å ivareta kommisjonens sikkerhet.

Samlet konstaterer vi at kontrollkommisjonens svar i liten grad gir informasjon om hvordan kontrollkommisjonen har fulgt opp de av rapportens funn og anbefalinger som gjelder kontrollkommisjonens virksomhet.

Vi ber på denne bakgrunn om en nærmere redegjørelse for eventuelle endringer som er gjort eller forhold som er fulgt opp av kontrollkommisjonen i etterkant av Sivilombudets besøksrapport. Vi ber om å motta denne innen 20. oktober 2023.

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Aurora Geelmuyden
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner, og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

<i>HELSEDIREKTORATET</i>	<i>Postboks 220 Skøyen</i>	<i>0213 OSLO</i>
<i>HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET</i>	<i>Postboks 8011 Dep</i>	<i>0030 OSLO</i>
<i>HELSE MIDT-NORGE RHF</i>	<i>Postboks 464</i>	<i>7501 STJØRDAL</i>
<i>ST. OLAVS HOSPITAL HF</i>	<i>Postboks 3250 Torgarden</i>	<i>7006 TRONDHEIM</i>